

Obsah

Úvod	11
Chameleoni mezi námi: Psychopati v dějinách . . .	17
Evoluce empatie: Spolupráce, důvěra a tragédie obecní pastviny	33
Psychopatie: Co se stane, když chybí empatie? . . .	73
Hlavní rysy psychopatie: Vnitrodruhová predátory	135
Případová studie: Stephanie.	193
Případová studie: Alice	199
Případová studie: Scott	211
Případová studie: Jasmína.	229
Přetahování s psychopaty: Jak s nimi jednat. . . .	249
Závěr.	285
Poděkování	294
Poznámky	297
O autorovi	322
Rejstřík	323

Úvod

Je váš šéf psychopat? A co ten chlápek z vedlejší kanceláře? A ta osoba, co jí patří vaše firma? Jsou někteří vaši zákazníci šílenci? A co dodavatelé? Pravděpodobnost, že se ve vašem pracovním prostředí nějaký psychopat vyskytne, je přinejmenším jedna ku dvaceti. Lidé si občas myslí, že když se věnují nějaké pečující profesi (pracují třeba jako zdravotní sestra nebo učitel) nebo se pohybují v neziskovém sektoru či organizaci, která se oficiálně hlásí ke svému poslání zachránit svět, budou proti takovým magorům chráněni. Omyl. Jsou všude.

Nemám tu na mysli lidi s psychózou, tedy duševní nemocí, kvůli níž pacient trpí bludy a paranoiou. Mluví tu o psychopatech, lidech bez empatie, kterým je jedno, jestli jste naživu, nebo mrtví, hlavně když z toho budou mít prospěch. Pod pojmem psychopat se vám možná okamžitě vybaví slavní vrahové a krutí zločinci, skutečnost je však rafinovanější a záluďnější. Psychopati mohou na pracovišti zastávat jakoukoli pozici – od šéfa po vaše kolegy, dodavatele či klienty. Jejich přítomnost je velmi těžké odhalit, ale pro váš osobní i profesní život, stejně jako pro celou společnost, v níž pracujete, má vždy dalekosáhlé důsledky.

Možná se instinktivně bráníte tomu, označovat někoho za psychopata. Nechcete tento termín používat, protože si myslíte, že psychopati jsou vrazi a násilníci. Zdráháte se tak někomu říkat, protože pokud jste si koupili tuto knihu, jste normální (tedy schopní cítit empatii), a empatičtí lidé jsou naprogramováni tak, aby druhým věřili. Ale právě to, že se zdráháte někoho takhle označit, je jedním z vašich zranitelných míst, která psychopati využívají.

Nepoznáte na nich, že jsou psychopati, protože mívají mnohé rysy shodné s lidmi, které nekriticky obdivujeme – rockovými hvězdami, instagramovými celebritami, úspěšnými lidmi, kteří navíc nahromadili velký majetek. Nenapadne vás označovat je za psychopaty, protože psychologové, personalisté a další odborníci používají k popisu toho, co je v zásadě psychopatické chování, závatné množství nejrůznějších označení. Někdy hovoří o šikaně na pracovišti, jindy o narcistech, sociopatech, manipulátorech, temných empaticích nebo prostě jen špatných šéfech. Všichni však popisují osoby, které selhávají ve stejném bodě: chybí jim empatie.

Navíc nepoznáte, že se jedná o psychopaty, protože vás naprosto okouzlí, tedy alespoň ze začátku. Časem může jejich pravou psychopatickou povahu prozradit jejich destruktivní chování. Začnou mikromanažovat vaši práci. Připisují si zásluhy za vaše úspěchy a obviňují vás z vlastních selhání. Navozují atmosféru tajnůstkářství. Zařídí to vždycky tak, aby se nikdy nikdo nedozvěděl

celou pravdu. Vytvářejí kliky zasvěcenců a outsiderů, jež využívají k šikanování a ponižování jednotlivců, zatímco celá skupina dělá, že to nevidí. To všechno podkopává vaši sebedůvěru a ničí důvěru v kolegy. To, co takoví lidé dělají, nemusíte nejprve považovat za důležité, můžete si to vykládat jako příznaky stresu, zaneprázdněnosti či úzkosti. Můžete dokonce dávat vinu sami sobě a neustále se snažit zlepšovat v naději, že tím psychopata ukonejšíte. Škody, které takové osoby napáchají, však mohou být ničivé nejen pro vás jako jednotlivce, ale i pro celý tým, firmu nebo společnost, kde pracujete, jelikož narušují celkovou důvěru a podkopávají týmovou práci – tedy dvě zásadní složky nutné pro úspěch a přežití kolektivu.

V této knize se spolu vydáme na cestu, během níž nahlédneme do skrytého světa psychopatů na pracovišti. Budeme se zabývat jejich taktikou a schopností prosperovat a podíváme se také na to, jaké strategie můžete využít, abyste před nimi ochránili sebe i svou firmu. Podrobně rozebereme typické chování psychopatů a ukážeme vám, jak je rozpoznat a odolat jejich vlivu.

Zblízka se podíváme na život několika známých osobností, jako jsou třeba „Motorovka“ Al Dunlap, Donald Trump a Steve Jobs, a ukážeme si, že když víme, jaké znaky hledat, je nedostatek empatie celkem zjevný. Využijeme i film s Rickym Gervaisem, abychom zjistili, jak moc důvěřivý se svět psychopatovi zdá. Představím vám práci Kenta Kiehla, psychologa, který zasvětil svůj život zkoumání mozku psychopatů a své poznatky pak využil,

aby nám vysvětlil, proč je nemožné psychopata zastrašit. Podíváme se i do Mendota Juvenile Treatment Center ve Wisconsinu, což je vězení pro mladistvé, kde jsou „dozorci“ psychologové, kteří nám dokázali, že psychopaty lze zvládat. A vezmu vás i do zvláštního akademického světa teorie her, abychom se podívali, zda psychopati dělají jiná rozhodnutí než my ostatní, když si mají představit situaci, kde se rozhoduje mezi životem a smrtí.

Toto všechno nám trochu přiblíží, jak se psychopati chovají, ale chceme-li jim skutečně porozumět, musíme se na svět dívat jejich očima. Proto vstoupíme do fiktivního světa Stephanie, Alice, Scotta a Jasmíny a podíváme se na typické pracoviště optikou psychopata a lidí kolem něj. Uvidíme stejné události z pohledu psychopata, jeho hlavní oběti, přihlížejících a zaměstnavatelů. To nám pomůže pochopit, jak takový člověk bez empatie vnímá svět, a uvidíme, jak moc to poškozuje druhé lidi. Poznáme, že psychopat dokáže naprosto zničit život téměř každého, s kým se setká, přestože nemá žádný velkolepý plán, ale potřebuje jen nějak zařídit, aby se dnes měl o něco lépe než včera. A budeme svědky toho, jak se někteří zaměstnanci stávají jeho obětí, jak se tomu jediný kolega dokáže vyhnout a jak šéfová celou dobu vůbec nic nevidí.

Nejlepší obranou proti psychopatovi na pracovišti je v podstatě dobře vedená firma, která ho dokáže buď efektivně zkrotit, nebo vyhodit. Když pochopíme, jak velké riziko psychopati představují, a naučíme se na ně

správně reagovat, zajistíme si tak nejen své vlastní psychické zdraví, ale i dlouhodobý úspěch a stabilitu firmy, pro kterou pracujeme. Vydejme se tedy společně na cestu komplikovanou krajinou těchto chameleonů mezi námi – skrytých psychopatů na pracovišti.